

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สพข.๗
รอบการประเมิน ๒ (เมษายน ๒๕๖๘ – กันยายน ๒๕๖๘)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ชื่อ - นามสกุล : ว่าที่ร.ต.พงษ์อนันต์ นามวงศ์ ตำแหน่ง : นายช่างโยธาชำนาญงาน
กลุ่ม/ฝ่าย กลุ่มสำรวจเพื่อทำแผนที่
หลักสูตร/หัวข้อเรื่องอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้ : แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
สถานที่อบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้ : ระบบการอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ LDD e-Training ของ
กรมพัฒนาที่ดิน
หน่วยงานที่จัดฝึกอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้ : สำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน
วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๘
วิทยากร : ดร. ธนากร นาเชียงใต้ ผู้อำนวยการสำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน

สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขต ชลประทาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ทำการเกษตร บรรเทาปัญหา ภัยแล้ง และเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้แก่เกษตรกร ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการ ขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ในพื้นที่ทำการเกษตรที่เกษตรกร เป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน เป็นโครงการที่เกษตรกรยื่นความประสงค์ขอรับการสนับสนุนแหล่งน้ำ และกรมพัฒนาที่ดินพิจารณา คักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของ เกษตรกรในการกำหนดพื้นที่ขุดสระ น้ำ และการจ่ายเงินสมทบการขุดสระน้ำ บ่อละ ๒,๕๐๐ บาท

บทที่ ๑ ความสำคัญของแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

ความสำคัญของแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เน้นว่าแหล่งน้ำเหล่านี้เป็นแหล่งต้นทุนสำคัญ ช่วย ให้เกษตรกรมีน้ำใช้ทำการเกษตรในฤดูแล้ง ฝนทิ้งช่วง เพิ่มรายได้จากการปลูกไม้ผล ผักสวนครัว และเลี้ยง ปลา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและการ สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร: เป็นแหล่งต้นทุนน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในการทำการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง หรือใน เดือนที่ฝนทิ้งช่วง
- เพิ่มรายได้: เกษตรกรสามารถนำดินบริเวณขอบบ่อมาใช้ปลูกไม้ผลและผักสวนครัวได้
- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ: เกษตรกรสามารถเลี้ยงปลาจากสระน้ำได้ ทำให้เกิดรายได้เสริม

- ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ: โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) โดยเฉพาะด้านที่ ๒ การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้อง
 - โครงการ "บ่อจิว": เป็นโครงการของภาครัฐที่จัดหาแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยการขุดสระเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร
- สรุป

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเกษตรกรในการทำการเกษตรนอกฤดูเพาะปลูก และยังสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมเสริม เช่น การปลูกพืชผักและเลี้ยงปลา อีกทั้งยังสนับสนุนเป้าหมายของชาติในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒. การบันทึกฐานข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โปรแกรมได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนด เป้าหมาย โครงการไปจนถึงการสรุปข้อมูลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ มีเครื่องมือต่าง ๆ ช่วยให้การดำเนินงาน สามารถทำได้โดยสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และตรวจสอบได้

ระบบบริหารจัดการข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับ ผู้ใช้งาน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑) เกษตรกรลงทะเบียนขอแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อขอรับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการ หาก ได้รับการคัดเลือกจะมีเจ้าหน้าที่ติดต่อเพื่อจัดทำสัญญาและดำเนินการขุดแหล่งน้ำ

๒) เมื่อสถานีพัฒนาที่ดินได้รับการจัดสรรงบประมาณ จะดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมจากรายชื่อผู้ลงทะเบียนและส่งรายชื่อให้สำนักงานพัฒนาที่ดินเขตพิจารณา แล้วรวบรวม ข้อมูลส่งไปยังกองแผนงานเพื่อพิจารณาอนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจะจัดหาผู้รับเหมาทำสัญญา กับเกษตรกรและบันทึกความก้าวหน้าของการดำเนินงานจนแล้วเสร็จ

๓) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต จะทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการในพื้นที่รับผิดชอบตรวจสอบรายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสถานีพัฒนาที่ดินในพื้นที่ และรวบรวมส่งให้กองแผนงาน เพื่ออนุมัติต่อไป

๔) กองแผนงาน ทำหน้าที่ดูแลภาพรวมการดำเนินโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน การจัดสรรงบประมาณ และ เป้าหมายให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการอนุมัติรายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการและสรุปข้อมูลผลการดำเนินงาน

บทที่ ๓. การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๑) พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตร และมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรอง การทำประโยชน์ (น.ส.๓ น.ส. ๓ ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.๑) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ (น.ค. ๓ กสน. ๕) หนังสือ

อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก. ๔-๑๔ ส.ป.ก. ๔-๑๘) ใบจอง (น.ส. ๒ น.ส. ๒ ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกิน ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งเอกสาร ใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากรมป่าไม้และกรมอุทยาน

๒) เป็นพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำหรือแล้งซ้ำซาก

๓) พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาตามเงื่อนไขของโครงการ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บได้ตามระดับความเหมาะสม ของดิน ได้แก่ ความชื้นน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้นที่ใล่ล่อยบนดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ ควรเกิน ๑๕% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว เลว และเลวมาก หลีกเลี่ยงพื้นที่ ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ หากก่อสร้างจะทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้นาน และทำให้คุณภาพน้ำไม่ดี

๔) สระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ ๒ เมตร เช่น ก่อสร้างสระ น้ำ ขนาดกว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๒๘ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการที่มีขนาด กว้าง ๒๙ เมตร ยาว ๓๒ เมตร ส่วน ในกรณี ที่ขุดสระน้ำลึกเกิน ๓ เมตร ต้องเว้นระยะไม่น้อยกว่าที่กำหนดตามกฎหมาย ว่าด้วยการขุดดินและถม ดิน

บทที่ ๔ กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ครอบคลุม ขั้นตอนการ ดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การสำรวจ การออกแบบ การก่อสร้าง จนถึงการประเมินผลและการ บำรุงรักษา เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงที่ขาดแคลน สร้างความมั่นคงด้านน้ำในพื้นที่ นอกเขตชลประทาน ลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร กระบวนการนี้มีส่วน สำคัญในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตที่ ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบหลักของกระบวนการดำเนินงาน:

๔.๑ การวางแผนและสำรวจ

- การสำรวจพื้นที่: ลงพื้นที่เพื่อประเมินความต้องการของเกษตรกร สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และ ศักยภาพในการกักเก็บน้ำ
- การคัดเลือกเกษตรกรและพื้นที่เป้าหมาย: กำหนดเกษตรกรที่มีความต้องการและความพร้อมเข้าร่วม โครงการ โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน
- การกำหนดขอบเขตโครงการ: วางแผนขนาดและประเภทของแหล่งน้ำที่เหมาะสม เช่น การขุดบ่อขนาดเล็ก (บ่อจั่ว) เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่และงบประมาณ

๔.๒ การออกแบบและจัดทำแผน:

- การออกแบบสระเก็บน้ำ: กำหนดขนาดและมิติของสระ โดยคำนึงถึงความลึกที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ของปลา และพื้นที่สำหรับเครื่องจักรกลในการก่อสร้าง

- การคำนวณปริมาณงานและวัสดุ: ประเมินปริมาณดินที่ต้องขุด และวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างคันบ่อ
- การประเมินค่าใช้จ่ายและแหล่งงบประมาณ: จัดทำแผนงบประมาณและพิจารณาแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนโครงการ

๔.๓ การก่อสร้าง:

- การเตรียมพื้นที่: ปรับพื้นที่ให้พร้อมสำหรับการก่อสร้างตามแบบที่กำหนด
- การขุดสระเก็บน้ำ: ดำเนินการขุดสระเก็บน้ำตามขนาดที่ออกแบบไว้ โดยใช้เครื่องจักรกล
- การตกแต่งและเกลี่ยดิน: เกลี่ยดินและตกแต่งคันบ่อให้มีความแข็งแรงและเรียบร้อย เพื่อป้องกันการพังทลาย

๔.๔ การประเมินผลและบำรุงรักษา:

- การติดตามผลการดำเนินงาน: ประเมินประสิทธิภาพของการกักเก็บน้ำ และการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ในไร่นา
- การส่งเสริมการใช้งาน: แนะนำเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำในสระ และการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
- การบำรุงรักษา: วางแผนการบำรุงรักษาสระเก็บน้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ:

- เกษตรกร:

มีแหล่งน้ำสำรองใช้ในพื้นที่ของตนเอง เพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกและรายได้

- หน่วยงานภาครัฐ:

สามารถสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรและความมั่นคงทางน้ำของประเทศ

- สังคมและสิ่งแวดล้อม:

สร้างความยั่งยืนด้านการเกษตร และส่งเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๕. การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คือ การสร้างสระน้ำขนาดเล็กเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ช่วยลดความเสี่ยงภัยแล้ง เพิ่มผลผลิตและรายได้ให้เกษตรกร โดยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ขุดบ่อจิวตามโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อใช้ในการเพาะปลูกพืชไร่นา ไม้ผล ผักสวนครัว และเลี้ยงปลาได้

ปัญหาและอุปสรรคในการอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้ฯ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....

(ว่าที่ร.ต.พงษ์อนันต์ นามวงศ์)

นายช่างโยธาชำนาญงาน

ผู้รายงาน

วันที่ ๒๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ลงชื่อ.....

(พลาเบญจพล มั่นเหมาะ)

ผู้อำนวยการกลุ่มสำรวจเพื่อทำแผนที่

วันที่ ๒๖ เดือน ๑๑ พ.ศ. ๖๘

ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

() ทราบ

ลงชื่อ.....

(นายเอนก ดีพรมกุล)

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๗

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กรมพัฒนาที่ดิน

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

ว่าที่ ร.ต.พงษ์อนันต์ นามวงศ์

ได้ผ่านการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ LDD e-Training

หลักสูตร “แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน ”

รุ่นที่ 2/2568 : เมษายน 2568 - กันยายน 2568

(ดร.วิศักดิ์ รัตนเดโชพล)

อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน